

Gavur Yeşilçam

Dilara Balcı, 'Yeşilçam'da Öteki Olmak' adlı kitabında, Türk sinemasında gayrimüslim vatandaşların nasıl temsil edildiklerini ve karikatür tiplerinin arkasında yatan ötekileştirmeyi analiz ediyor. Oysa ki ilk sinema işletmecilerinden tutun, yönetmenlere, oyunculara, ışıkçılara ve yapımcılara kadar sektörün önemli ustaları gayrimüslimler arasında çıkmış.

Evsiz ve ailesiz bir temsil

Sinemada her kesimden Müslüman/Türk ailenin evi temsil edilirken, gayrimüslimlerin yaşam alanlarının görünür kılınmasından büyük oranda kaçınılmış. Pekçok filmde gayrimüslim karakterlerin çoğunlukla işyerlerinde, eğlence yerlerinde ve dış mekanlarda gösterilmesi bunun örneği. Neredeyse hiçbir Rum, Ermeni ya da Yahudi karakter evinde ailesiyle, günlük yaşantısını sürerken gösterilmez.

Rum mu dedin? Kesin fahişedir

Osmanlı döneminde geçen filmlerde Ermeni ve Rum karakterlerin meslekleri arasında kantoculuk ve tiyatroculuk başta gelmektedir. Dönem filmlerinde Rum kadın karakterlerin daha çok genelevlerde çalıştıkları, Ermeni kadın karakterlerin ise çoğunlukla meyhanelerde kantoculuk yaptıkları görülür. Bununla birlikte tiyatro işleten ya da müzisyen olan Ermeni karakterlere de rastlamak mümkün. Özellikle 1960-80 arası dönemde çekilen filmlerde dikkati ilk çeken unsur Rum kadınlarına yönelik olumsuz yakıştırmalar. Rum kadının cinselliği, diğer gayrimüslim kadın karakterlere kıyasla çok daha ön planda tutulmuş. Üstelik bu karakterlerin cinselliklerini kullanarak para kazandıkları özellikle vurgulanmıştır. Kısacası, Yeşilçam filmlerinde Rum kadın, potansiyel bir fahişedir. Buna uygun olarak filmlerde rastlanan Rum kadın kişilerin en çok genelev işletmeciliği/randevuculuk, fahişelik ve kaçakçılık yaparak geçindikleri görülür.

Doldur be Barba!

İncelenen filmlerde rastlanılan 26 Rum erkek karakterden sekizinin meyhaneci/lokantacı, dördününse garson ya da barmen oldukları görüldü. Yeşilçam filmlerinde, İstanbul'un kozmopolit yapısını ve Rumların meyhane kültürü içindeki yerini vurgulamak maksadıyla, meyhanecilik yapan Rum tiplerine oldukça sık yer verilir. Rum meyhaneci temsilleri, çoğunlukla filmin içinde önem teşkil etmeyen tipler olmaktan öteye gidemez.

Oturup kalkmayı gayrimüslimden öğreneceksin

Adabımuâşeret ya da görgü öğretmenliği, yabancı kaynaklardan uyarlamalar sonucu Yeşilçam'a giren ve güldürü filmlerinde çok tutulan bir meslek türü. Bu filmlerde taşradan şehre gelmiş ya da şehrin kenar mahallelerinde yaşamış ve sonradan keşfedilmiş karakterler, görgü öğretmenlerinden aldıkları eğitim sonrasında hanımefendi ya da beyefendi olmaya hak kazanıyor. Gazino patronunun genç kadını yetiştirmek için tuttuğu adabımuâşeret hocalarının arasında gayrimüslimler de bulunuyor.

Bir Dostluk Öyküsü: Üç Arkadaş

Yeşilçam filmlerinde Hrisantos gibi Türk düşmanlarının yanı sıra nadir de olsa Türkle arkadaşlık ilişkisi kuran, iyi kalpli ve yardımsever gayrimüslim karakterlere de yer verilmiş. Dostluk, sevgi ve kardeşlik mesajları veren 'Üç Arkadaş' filmi, aynı evde yaşayan iki Türk ve bir Ermeninin arkadaşlığını anlatan ender bir örnek olarak karşımıza çıkıyor. Filmde eski ve sahipsiz bir köşkte yaşayan, kazandıkları üç-beş kuruşu paylaşan, akşamları birer kase şehriye çorbası içerek mutlu olan Murat, Artin ve Mistik isimli üç arkadaşın öyküsü anlatılır.

Bütün kötülüklerin timsali: Hrisantos

Yeşilçam filmlerinde Rumlar, gayrimüslim gruplar arasından en seilmeyen karakterler. Rumlara yönelik düşmanlık Osmanlı dönemini ve milli mücadeleyi anlatan filmlerde daha çok belirginleşiyor. Dönem filmlerinde yer alan Rum erkek karakterlerin tamamı, Megalo İdea için mücadele veren çete üyeleri olarak temsil edilmişler. Başlangıcından günümüze Türk sinemasında yer verilen ender tarihsel gayrimüslim kişiliklerden biri, İstanbul'un işgal altında olduğu yıllarda yaşamış, çok sayıda Türk polis öldürmesiyle nam salmış bir kabadayı olan Hrisantos'tur. Kurtuluş Savaşı'nı konu alan pek çok filmde Hrisantos'tan korku ve nefretle söz edilir ve her geçen yıl Hrisantos'a yüklenen olumsuz özellikler katlanarak artar. Kıbrıs sorununun alevlendiği yıllara doğru gidildikçe hem filmlerin öyküleri sertleşir hem de Hrisantos karakteri, kabadayı ve katil olmanın da ötesine geçerek şeytani bir boyut kazanır.